

УДК 81'25
DOI: 10.32342/2523-4463-2020-2-20-34

Н.І. ТАЛАН,
*викладач кафедри англійської філології та перекладу
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

У статті розглядаються особливості перекладу модальних дієслів з англійської на українську мову. Автор виходить з думки, що при перекладі модальних дієслів необхідним є врахування їх поліфункціональності, а також невідповідності висловлювання в англійській та українській мовах. Констатується, що модальні дієслова в англійській мові є специфічною групою, яка має свої особливості у використанні, на відміну від інших дієслів. Пояснюється, що за допомогою цих дієслів можна показати емоційний стан людини, відтінки вражень тощо. Розкривається, що модальність як категорія має свої особливості при перекладі на українську мову, передається за допомогою різних мовленнєвих та лексичних засобів. Констатується, що до класу модальних дієслів відносять такі: *can (could), may (might), must, ought, need*. Робиться висновок, що в реченнях ці дієслова виступають у ролі пояснення події чи можливості здійснення чого-небудь. Підкреслюється, що ці дієслова не можуть вживатися самостійно й для правильного формулювання фрази йдуть у поєднанні зі смисловим інфінітивом. Показується, що найбільш часто модальні дієслова виступають складеним іменним присудком. Йдеться про те, що в процесі перекладу передавання думки засобами іншої мови зумовлює проблеми для перекладача. Однією з таких проблем є спосіб передавання значення модальних дієслів в англійській на українську мову, оскільки в англійській мові відсутня інша лексико-граматична категорія, яка б становила більші труднощі в процесі перекладу, аніж категорія модальності. Підкреслюється, що в будь-якій праці, де розглядається питання перекладу, проблема модальності тією чи іншою мірою виникає. Але термінологічно ця проблема може формулюватися по-різному і служити різним завданням перекладацького дослідження. Модальні дієслова разом з напівмодальними дієсловами та модальними ідіомами створюють особливий клас граматичних одиниць, що можуть досить по-різному трактуватися, передавати найтонші емоційні нюанси висловлювання. Констатується, що навіть такий консервативний клас мовленнєвих одиниць, як модальні дієслова, може бути досить семантично гнучким. Це, у свою чергу, приводить до того, що їх неможливо подати у вигляді чітких логічних формул. Робиться висновок, що «ігнорування» модальності дієслова в перекладі найчастіше говорить не про відсутність еквівалента в мові, а про бажання перекладача залишитися «невидимим», для чого й застосовують розмовну ідіоматику української мови.

Ключові слова: модальність, модальне дієслово, специфічні риси, переклад, мова.

В статье рассматриваются особенности перевода модальных глаголов с английского на украинский язык. Автор исходит из мысли, что при переводе модальных глаголов необходим учет их полифункциональности, а также несоответствия высказывания в английском и украинском языках. Констатируется, что модальные глаголы в английском языке являются специфической группой, которая имеет свои особенности в использовании, в отличие от других глаголов. Объясняется, что с помощью этих глаголов возможно показать эмоциональное состояние человека, оттенки впечатлений и т. п. Раскрывается, что модальность как категория имеет свои особенности при переводе на украинский язык, передается с помощью различных речевых и лексических средств. Констатируется, что к классу модальных глаголов относят следующие: *can (could), may (might), must, ought, need*.

Делается вывод, что в предложениях эти глаголы выступают в роли объяснения события или возможности осуществления чего-либо. Подчеркивается, что эти глаголы не могут использоваться самостоятельно и для правильной формулировки фразы идут в сочетании со смысловым инфинитивом. Показывается, что наиболее часто модальные глаголы выступают в качестве составного имен-

ного сказуемого. Речь идет о том, что в процессе перевода передача мысли средствами другого языка обуславливает проблемы для переводчика. Одной из таких проблем является способ передачи значения модальных глаголов в английском на украинский язык, поскольку в английском языке отсутствует другая лексико-грамматическая категория, которая представляла бы большие трудности в процессе перевода, чем категория модальности. Подчеркивается, что в любом труде, где рассматриваются вопросы перевода, проблема модальности в той или иной степени возникает. Но терминологически эта проблема может формулироваться по-разному и служит различным задачам переводческого исследования. Модальные глаголы вместе с полумодальными глаголами и модальными идиомами создают особый класс грамматических единиц, которые могут весьма различно трактоваться, передавать тончайшие эмоциональные нюансы высказывания. Констатируется, что даже такой консервативный класс речевых единиц, как модальные глаголы, может быть достаточно семантически гибким. Это, в свою очередь, ведет к тому, что их невозможно представить в виде четких логических формул. Делается вывод, что «игнорирование» модальности глагола в переводе чаще всего говорит не об отсутствии эквивалента в языке, а о желании переводчика остаться «невидимым», для чего и применяется разговорная идиоматика украинского языка.

Ключевые слова: модальность, модальный глагол, специфические черты, перевод, речь.

Комунікації у будь-якій мові не є одностороннім явищем, що включає в себе лише обмін інформацією за допомогою простих висловлювань та конкретних запитань. Кожен з нас повсякчас стикається з необхідністю вираження власних побажань, точки зору, наказів та пропозицій, а також критичних зауважень та різного роду емоційних висловлювань, які показують, як ми ставимося до тих чи інших явищ або процесів, що відбуваються у нашому житті.

Бажання бути вихованим і тактовним у певних життєвих обставинах, необхідність підкреслити чи інтерпретувати висловлення чи власне бачення щодо позиції людини чи групи людей зумовлює актуальність дослідження однієї з основних проблем міжкультурної комунікації – розуміння й трактування модальності іншомовного вислову чи висловів загалом.

Загальноприйнятим є той факт, що в процесі перекладу – передавання думки, яка була висловлена, засобами іншої мови – перекладач, безумовно, стикається з різного роду труднощами та проблемами. Однією з найрозповсюдженіших є передавання значення модальних дієслів у процесі перекладу з англійської на українську мову.

Модальність відіграє надважливу роль у будь-якій мові, адже, будучи граматичною категорією, відображає ставлення до змісту висловлювання й самого висловлювання до тих реалій, у яких воно було сказане. Це суб'єктивне ставлення може бути розкрито різними засобами, словами, фразеологічними зворотами, емоційним акцентом людини, що його висловлює, порядком слів тощо.

В англійській мові модальні дієслова являють собою певну своєрідну групу, яка характеризується наявністю різного роду особливостей, притаманних лише їй. Саме тому модальні дієслова – дуже складна та специфічна ніша, завдяки якій мова насичується величезною кількістю значень, а саме можливістю та неможливістю, необхідністю та обов'язковістю, вірогідністю, бажаністю, позитивністю та негативністю. Отже, ключовим завданням перекладача є повноцінно розкривати значення модальних дієслів задля точного перекладу англійського тексту, при цьому не втрачаючи його сенс.

Варто зазначити, що проблема нашого дослідження займає чільне місце у дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема таких: Є. Арміна [1], Є. Беляєва [2], В. Брицин [3], В. Кабакчи [4], І. Карабан [5], Т. Кияк [6], Т. Кравченко [8], І. Крилова [9], О. Кунін [10], К. Масалова [11], В. Овсянников [12], Я. Рецкер [14], Д. Хуснетдінова [17] та ін., які розкрили лексико-граматичні проблеми модальності дієслів, а також питання перекладу вищезазначених мовних одиниць. Однак можемо констатувати, що на сьогодні у вітчизняному перекладознавстві існує гостра потреба більш ґрунтовної та систематичної праці з цієї теми, що і визначає подальший напрям наших досліджень.

Метою дослідження є осмислення проблеми перекладу модальних дієслів з англійської на українську мову.

Базуючись на дефініціях поняття модальності, які існують у вітчизняній та зарубіжній науці, ми визначаємо її як оцінку людини, яка говорить, певного висловлювання чи ставлення висловлювання до дійсності [17, с. 33], зокрема за допомогою модальних дієслів.

Тобто модальні дієслова відображають величезну кількість значень, які не повинні ігноруватися перекладачем задля якісного неспотвореного перекладу. Оскільки проблема модальних дієслів достатньо розкрита в працях з граматики, слід звернути увагу на деякі випадки їх вживання, які, на нашу думку, потребують уваги перекладача у першу чергу.

1. Модальне дієслово **must**, крім вираження певного роду повинності, може характеризувати припущення, яке межує з реальністю. У даному значенні воно перекладається як «повинно бути».

Наприклад, *That must be interesting. (Ймовірно, це цікаво); He must have got the article he needed. (Він, думається, знайшов статтю, яка йому потрібна)* [16, с. 59].

2. Модальні дієслова **can / could** при використанні їх у питальних реченнях виражають певні сумніви та невпевненість, що надає мові більш емоційного насичення. Українською мовою вони дослівно перекладаються як «чи може».

Наприклад, *Could this old woman be Mary? (Чи може ця старенька бути Мері?). She could not have changed like that. (Вона не могла б так змінитися)*. Окрім цього, при запереченні дієслово **can** може розкривати певну неймовірність і перекладатися як «не може бути» [16, с. 60].

3. Модальне дієслово **might** у поєднанні з перфектним дієсловом неозначеної форми (інфінітивом) означає дію на межі звершення і трактується як «мало не».

Наприклад, *Watch your step! Yesterday I might have broken my leg here. (Дивіться під ноги! Вчора я, тут мало не зламав ногу)* [16, с. 60].

Окрім своїх головних значень, це дієслово може виражати й категорію схожості.

Наприклад, *He might have been riding with royalty. (Він їхав, неначе король)* [16, с. 61].

4. В офіційних документах модальне дієслово **shall** буде виражати певну повинність.

Наприклад, *Candidates shall return to their seats until all the papers have been collected. (Кандидати повинні залишатися на своїх місцях, поки всі документи не будуть зібрані)* [16, с. 63].

5. Модальне дієслово **will** у поєднанні з дієсловом неозначеної форми (інфінітивом) буде означати постійну дію, що повторюється.

Наприклад, *All nurses always will think that I'd like a nice cup of tea at 5 in the morning. (Всі медсестри зазвичай думають, що я хотів би чашку чаю о 5 ранку)* [16, с. 64].

Слід звернути увагу на ті випадки, коли модальні дієслова взагалі не потребують перекладу.

Наприклад, це стосується дієслова **can** у діалогах. *What can she mean? – Що вона мала на увазі? Can you see me? – Ти мене ще бачиш?*

Потрібно також зазначити ще одну специфічну особливість модальних дієслів, тобто коли вони можуть використовуватися у слабшому значенні. Цю рису можна помітити в стійких висловлюваннях із застосуванням модальних дієслів, що виступають у цьому випадку як стереотипні фрази. В цих висловлюваннях значення модального дієслова слабе і воно не потребує перекладу, а сама фраза може бути перекладена за допомогою еквівалента в українській мові.

Наприклад, *You must come and have supper with us. – Заходьте, разом поведемо.* Ця фраза є стереотипною, адже дієслово **must** не має тієї якості повинності, яку має зазвичай. Окрім цього, можемо навести ще два приклади: *I must be going. / I must be off. – Ну все, мені пора.* Цю фразу зазвичай говорять при прощанні [5, с. 121].

6. Використання модального дієслова **should** у поєднанні з інфінітивом надає більш чіткого емоційного забарвлення, на кшталт жаль, обурення, роздратування тощо. У висловлюванні дієслово **should** має досить сильний емоційний ефект. Існує багато прикладів, що доводять цю тезу про те, що це саме модальне дієслово, й там констатується, що воно не потребує перекладу, важливим є перш за все переклад усього речення з правильним передаванням емоційного забарвлення в ньому [6, с. 56].

Тобто основною різницею в системах англійської та української мов, яка зумовлює труднощі при перекладі, є те, що в англійській мові існує чіткий визначений лексико-граматичний клас модальних дієслів, тоді як в українській мові це поняття більш умовне і стосується здебільшого певної групи дієслів, на кшталт бажати й могли, уміти тощо. Відповідність такого роду можна умовно назвати «прямі дієслова», оскільки при перекладі

модальне дієслово все одно залишиться дієсловом. Зокрема це можна показати на прикладах. Дієслова *will* і *must* будуть еквівалентні українському слову «бажати», а *can (could)* та *may (might)* будуть тотожними до слова «могти», наприклад: *In Clyde's case, liking him but a little, she still could not resist the desire to use him. Клайд майже не подобається їй, але вона не могла опиратися бажанню його використати* [8, с. 132]. *May I come in? the agent asked. – Я можу увійти? – запитав Колле* [8, с. 133]. *So, my pupil, tell me what I must know. Ну що ж, мій учню, відповідай нарешті, що від тебе хотів дізнатися* [8, с. 134]. *I cannot. At least I would rather not. I am not well enough. Не можу, тобто мені не хочеться. Я не зовсім здорова* [8, с. 135].

Слід наголосити також, що в лексичній парадигмі української мови, окрім розглянутих вище модальних дієслів, існують й інші, близькі за своїм значенням слова, еквівалентні до англійських модальних дієслів, які б можна було використати в процесі перекладу. Однак при цьому вони не є дієсловами, належать до інших морфологічних категорій. Такі лексеми в структурній системі української мови, перш за все, – предикативні прислівники «повинен», «потрібно», «треба», і вони автентичні до англійських модальних дієслів *must*, *should*, *need*, а прислівники «можна», «не можна» – для *can*, *must*, *may*. Такі відповідності можемо назвати «закономірними» або «найближчими», оскільки саме вони спадають на думку перекладача в першу чергу, коли він працює з текстом. Цілоком закономірним є те, що саме вони посідають перше місце в українсько-англійських словниках щодо означення цих модальних дієслів [8].

Наприклад, *You must retrieve the stone for me. Immediately. Ти повинен знайти цей камінь для мене. негайно. The girls could never be brought to respect tradition in designing and decorating the armour; they insisted on attaching loops and bows of silk and velvet in any situation pleasing to their taste. Дівчат неможливо змусити поважати традицію оформлення та прикрашання лицарських обладунків, і вони наліплювали оксамитові й шовкові петлі та бантики усюди, де їм це подобалось. Mr. Wildeve must not suppose he can play tricks upon me, or any belonging to me. Нехай містер Вайлдеві не думає, що можна так грати зі мною чи з ким-небудь з моїх близьких! Oh... well, about Life is a game and all. And how you should play it according to the rules. Ах... ну, що життя – це чесна річ. І що потрібно грати за його правилами* [8, с. 136].

Щодо другої групи, то до неї слід віднести лексико-концептуальні відповідники, використання яких більш складне, аніж означених вище дієслів, які умовно можна віднести до більш широкій групи відповідностей. Так, при прямому перекладі у більшості випадків відбувається т. зв. явище неточної відповідності, що, у свою чергу, і спотворює або переверчує оригінал [17]. Саме тому перекладачу необхідно, відштовхуючись від розуміння вихідного виразу й знання мови, а також застосовуючи необхідні мовленнєві трансформації, знайти найбільш прийнятний варіант перекладу. Адже коло концептуальних відповідників досить широке.

Наприклад, *John watched his wife's eyes widen and he quickly pulled out a chair and sat next to her, shoving his head towards the telephone so he could hear what was going on. Джон побачив, як змінилося її обличчя, і почав дуже хвилюватися, зіскочив зі стільця, присів біля неї й притиснув вухо до слухавки, намагаючись почути розмову* [12].

Тобто в цьому випадку перекладач відмовився від прямого перекладу модального дієслова *could*, вважаючи свій варіант перекладу більш прийнятним для української мови.

У наступному прикладі в перекладі модального дієслова використовується наказовий спосіб українського немодального дієслова.

The following envelopes must be opened exactly when labelled and must be obeyed. Відкриваючи ці конверти у відповідності із вказаними на них назвами місяців й обов'язково виконавши все, що написано всередині [15, с. 150].

Аналізуючи способи передавання модальних значень українською мовою, потрібно відзначити, що досить типовим є застосування безособових конструкцій: *But I must study a little at first, to get proper qualified. Now, neighbours, I must go. Але спершу мені доведеться самому позайматися, щоб як слід підготуватися. А тепер, сусіди, мені пора йти* [15, с. 120].

Досить часто для перекладу англійських модальних дієслів використовують стійкі словосполучення.

Наприклад, *No, no, mistress,' replied the old woman, 'nobody can; she's far beyond the reach of help. Звичайно, звичайно, місіс – відповіла стара. – Це нікому не під силу; їй вже не можливо допомогти.* Наступний приклад також демонструє недослівний переклад модального дієслова *could*. *Holly couldn't speak. Холлі була дуже вражена* [15, с. 121]. Можемо стверджувати, що вибір перекладачем цього варіанта перекладу є не досить правомірним, оскільки в українській мові є слово «заціпило», яке більш точно підходить для передавання оригінального висловлювання.

Вживання прикметників і прислівників, які не входять до вищеописаної групи, – теж один із способів перекладу англійських модальних дієслів українською мовою. Наприклад, *I could've slept standing up I was so tired. Я готовий спати й стоячи, бо дуже втомився* [1].

Типовим є переклад вислову з англійським модальним дієсловом, коли є опущення значення останнього. Наприклад, *I can see a fellow of some sort walking round it. Навіть видно, як хлопчик ходить навколо. It was even depressing out in the street. You couldn't even hear any cars any more. Навіть за вікном було сумно. Ні машин, нічого* [1].

Тобто, як ми можемо побачити, концептуальні відповідники використовуються приблизно удвічі частіше, аніж ті, які ми аналізували вище. Це пояснюється багатьма причинами, однак найголовнішою з них є відсутність аналогів в українській мові, що, у свою чергу, зумовлює пошук найбільш прийнятних відповідників у мові за такою синтезою: «система», «норма», «узус» [7, с. 34].

Система мови – це сукупність взаємопов'язаних одиниць мови різного рівня та моделей, за якими вони можуть діяти. Тобто це система можливостей, яка охоплює ідеальні форми своєї реалізації мовою [7, с. 35].

Наприклад, *The next thing is for us to go and wish 'em joy, I suppose? Well, no. No? Now, I thought we must. I must, or twould be very unlike me – the first in every spree that's going! – Так, потрібно було б піти та їх поздоровити! – І зовсім це ні до чого. – Так чому ж, підемо! Я-то вже неодмінно піду. Де веселоці, там я перший!* [8].

Потрібно зауважити, якщо перекладач використовував системну відповідність, то він мав перекласти цю фразу таким чином: «Ми повинні, я повинен», як певне зобов'язання людини. Але в цьому випадку дієслово *must* не означає вимушеність вибору, а навпаки, бажання піти на свято. В українській мові це можливо передати лише завдяки відступу від дослівного перекладу, завдяки т. зв. лексичній трансформації, що дозволяє органічно вбудувати його в контекст.

Наступним елементом цієї системи є мовленнєва норма. Мовленнєва норма – це уявлення колективу носіїв мови про те, що є правильним або неправильним у мові.

Наприклад, *On any given night, all across Europe, Interpol officials could pinpoint exactly who was sleeping where. Цієї ночі співробітники Інтерполу мали повне уявлення про те, хто де спить по всій Європі* [8].

Ще одним фактором, що регулює становлення мови, є така мовленнєва норма, як узус. Цей термін у мовознавстві означає прийняте в певному соціумі вживання мовних засобів – слів, фразеологізмів тощо. Узус часто протиставляється оказіональному, тимчасовому, індивідуальному використанню. Інакше кажучи, це ситуативні правила використання мови. Використання узуальних варіацій мови часто допомагає досягти успіху в розмові.

Наприклад, *Can I have a word or two with you in private, if you please? – Дозвольте сказати вам слівце наодинці* [2, с. 25].

Тобто варто констатувати, що в сучасній англійській мові можна виділити різні структурні типи модальних дієслів, які розкриваються за допомогою компаративних фразеологічних одиниць. Тобто для цих дієслів характерні т. зв. модальні типи фразеологічного значення:

1. Цілісне модальне значення.
2. Розділово-цілісне модальне значення.
3. Цілісно-комунікативне значення.
4. Розділово-цілісне комунікативне компаративне значення.

У цілому щодо передавання модальності в перекладі можна зауважити, що ця проблема є досить масштабною, адже внаслідок невмілого перекладу втрачається сенс словосполучення і тексту взагалі. Саме тому модальність – це комплексна багатоаспектна функціонально-семантична категорія, що виражає ставлення мовця до висловлюваного, його оцінку ставлення до об'єктивної дійсності. Зміст висловлюваного може розглядатися як реальне або нереальне, можливе або неможливе, необхідне або ймовірне, бажане або небажа-

не тощо. Модальність диференціюється на об'єктивну і суб'єктивну. Суб'єктивна модальність, на відміну від об'єктивної, є факультативною ознакою висловлювання та виражається такими засобами, як порядок слів, інтонація, лексичні повтори, модальні слова і дієслова, вигуки, вставні слова і словосполучення, вставні речення, порядок слів у реченні [13].

Отже, узагальнюючи вищезазначене, потрібно зауважити, що перекладацька трансформація, яка пов'язана з перекладом англійських модальних дієслів, детермінована бажанням перекладача досягнути найбільш еквівалентного комунікативного ефекту. Цей ефект досягається шляхом нівелювання розбіжностей мовленнєвих систем, норм, узусів вихідного та перекладного тексту. При цьому необхідно пам'ятати про широку семантику англійських модальних дієслів та вміти диференціювати їх значення відповідно до контексту, що є основною проблемою для перекладачів. Наголошуємо, що саме дотримання в перекладах з англійської на українську мову концептуальних періодичних відповідностей англійських модальних дієслів, пошук нових алгоритмів перекладу є важливою складовою успішної та правильної інтерпретації оригінального тексту. Окрім цього, потрібно розуміти, що частотне використання концептуальних відповідників має бути викликано бажанням перекладачів максимально повноцінно відобразити комунікативний ефект оригіналу, тобто не тільки передати значення модальності, а й досягти правильного, автентичного звучання українського перекладу.

Перспективним, на нашу думку, видається подальше вивчення цієї проблематики. Зокрема розгляд специфічних й відмітних рис перекладу з англійської на українську мову різних за стилями текстів, де використовуються модальні дієслова.

Список використаної літератури

1. Арміна Є.О. Модальність як перекладознавча проблема / Є.О. Арміна // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – 2010. – Вип. 17. – С. 27–35.
2. Беляева Е.И. Функционально-семантические поля модальности в английском и русском языках / Е.И. Беляева. – Воронеж: Издательство Воронежского университета, 1985. – 180 с.
3. Брицин В.М. Модальна граматики дискурсу як один із напрямів семантико-синтаксичних досліджень / В.М. Брицин // Мовознавство. – 2006. – № 2/3. – С. 101–110.
4. Кабакчи В.В. Практика английского языка: сборник упражнений по переводу / В.В. Кабакчи. – СПб.: Союз, 2004. – 255 с.
5. Карабан І.В. Переклад з української мови на англійську. Навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти / І.В. Карабан, Дж. Мейс. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2003. – 608 с.
6. Кияк Т.Р. Теорія і практика перекладу / Т.Р. Кияк, А.М. Науменко, О.Д. Огуй. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 592 с.
7. Косачева Т.А. Особенности перевода модальных глаголов и фразовых единиц с английского языка на русский / Т.А. Косачева // Актуальные проблемы филологии: материалы III Международной научной конференции (г. Казань, май 2018 г.). – Казань: Молодой ученый, 2018. – С. 33–36.
8. Кравченко Т. Структурні особливості перекладу інфінитивних конструкцій англійської мови на українську / Т. Кравченко, Ю. Пагутяк // Освіта і наука. – 2018. – Вип. 24 (1). – С.131–135.
9. Крылова И.П. Грамматика современного английского языка / И.П. Крылова, Е.М. Гордон. – М.: Университет: Высшая школа, 2003. – 448 с.
10. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка / А.В. Кунин. – М.: Международные отношения, 1972. – 287 с.
11. Масалова К.С. К проблеме перевода высказываний с модальными глаголами с английского языка на русский / К.С. Масалова // Вестник Московского государственного областного университета. Серия «Лингвистика». – 2010. – № 5. – С. 59–63.
12. Овсянников В.В. Английские модальные глаголы как переводческая проблема / В.В. Овсянников // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – 2010. – Вип. 89 (1). – С. 83–86.
13. Помазан О.С. Засоби вираження модальності в сучасній англійській мові / О.С. Помазан, О.В. Ковтун // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. В. Стуса. – 2016. – Т. 2. – № 8. – С. 138–142.

14. Рецкер Я.И. Учебное пособие по переводу с английского языка на русский / Я.И. Рецкер. – М.: Международные отношения, 1981. – 180 с.
15. Романова С.П. Пособие по переводу с английского на русский / С.П. Романова, А.А. Коралова. – М.: Университет, 2004. – 171 с.
16. Смушков И.Л. Функционально-семантические особенности модальных глаголов в английском языке / И.Л. Смушков. – Воронеж: Воронежское издательство учебной литературы, 2009. – 382 с.
17. Хуснетдинова Д.Д. Особенности перевода модальных глаголов с английского языка на русский в научно-технических текстах / Д.Д. Хуснетдинова // Научное сообщество студентов XXI столетия. Гуманитарные науки: сборник статей по материалам LXV международной студенческой научно-практической конференции. – Новосибирск: Сибирская академическая книга, 2018. – № 5 (65). – С. 94–98.